

Nr 198

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om bekämpande av hönstufus; given Stockholms slott den 2 november 1962.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning om bekämpande av hönstufus.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Eric Holmqvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

Förslag framläggs till ny förordning om bekämpande av hönstufus. Denna skiljer sig från de nuvarande bestämmelserna främst däri, att yrkesmässig försäljning av levande tamhöns och kalkoner annorledes än för omedelbar nedslaktning samt av tamhöns- och kalkonägg för kläckning i regel skall få ske endast om djuren respektive äggen härrör från besättning eller kläckningsanstalt som i viss ordning förklarats fri från hönstufus och står under s. k. hönstufuskontroll. Vid återförsäljning krävs motsvarande förklaring och kontroll även beträffande återförsäljarens rörelse. Förordningen är avsedd att träda i kraft den 1 juli 1964.

Förslag
till
Förordning om bekämpande av hönstyfus

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Finnes anledning misstänka att hönstyfus förekommer i tamhöns- eller kalkonbesättning, som ej står under särskild enligt veterinärstyrelsens föreskrifter anordnad hönstyfuskontroll, äger styrelsen förordna veterinär eller annan lämplig person att på statens bekostnad taga blodprov från djuren för serologisk undersökning. Sådant förordnande må ock eljest meddelas för uttrönande av sjukdomens spridning inom landet.

Innehavare av djur är skyldig att hålla dessa tillgängliga för provtagning som avses i första stycket och att därvid lämna erforderligt biträde.

2 §.

Framgår vid undersökning som avses i 1 §, att hönstyfus förekommer i viss besättning, och är det av väsentlig betydelse för hindrande av smittspridning till andra besättningar att sjukdomen utrotas i förstnämnda besättning, äger veterinärstyrelsen förordna om nedslaktning i härför erforderlig omfattning. Vid nedslaktningen skall anordnas kontroll på sätt styrelsen föreskriver.

3 §.

Underlåter någon att skyndsamt fullgöra skyldighet enligt 1 § andra stycket eller föreskriven nedslaktning, må åtgärden genom länsstyrelsens försorg verkställas på den försumliges bekostnad.

4 §.

För djur, vilket nedslaktas efter förordnande enligt 2 §, skall utgå ersättning av statsmedel. Beloppet bestämmes av veterinärstyrelsen. Det skall motsvara djurets värde minskat med slaktproduktens värde men må ej överstiga fyra kronor.

Anspråk på ersättning skall vid talans förlust framställas inom sex månader från dagen för nedslaktningen; Kungl. Maj:t likväl obetaget att härifrån medgiva undantag då så finnes påkallat.

5 §.

Innehavare av tamhöns- eller kalkonbesättning äger under förutsättningar, som veterinärstyrelsen stadgar, erhålla styrelsens förklaring att besättningen tills vidare skall anses fri från hönstyfus. Återförsäljare av tamhöns, kalkoner eller ägg från sådana djur så ock innehavare av anstalt för kläckning av dylika ägg äger under enahanda förutsättningar erhålla motsvarande förklaring beträffande sin rörelse.

Erhålles förklaring som avses i första stycket, skall sökanden följa de kontrollföreskrifter, som veterinärstyrelsen meddelar, samt vidkännas med kontrollen förenade kostnader. Åsidosätts dessa skyldigheter eller kan el-

jest befaras att hönstufus inkommit i besättningen eller rörelsen, må styrelsen återkalla förklaringen.

Förklaring och återkallelse som avses i denna paragraf må efter veterinärstyrelsens bemyndigande meddelas jämväl av länsveterinär.

6 §.

Ej må någon yrkesmässigt utbjuda eller överlåta levande tamhöns eller kalkoner annorledes än för omedelbar nedslaktning och ej heller tamhöns- eller kalkonägg för kläckning, med mindre djuren eller äggen härröra från besättning eller kläckningsanstalt för vilken gäller förklaring som avses i 5 §. Beträffande återförsäljning erfordras jämväl att sådan förklaring gäller för återförsäljarens rörelse.

Veterinärstyrelsen äger medgiva undantag från bestämmelserna i första stycket.

7 §.

De närmare föreskrifter, som må erfordras för tillämpningen av denna förordning, meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av veterinärstyrelsen.

8 §.

Bryter någon mot 1 § andra stycket eller 6 § första stycket eller mot föreskrift som meddelats enligt 2 §, 5 § andra stycket eller 7 §, dömes till dagsböter.

Övertygas någon om förseelse som avses i första stycket, må domstolen förordna att rätt till ersättning som avses i 4 § helt eller delvis skall vara förverkad.

Är fråga om förseelse mot 6 §, må domstolen förklara det berörda godset eller, om det icke finnes i behåll, dess värde helt eller delvis förbrutet till kronan.

Avskrift av dom i mål om ansvar för förseelse som avses i första stycket skall av domstolen översändas till veterinärstyrelsen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1964, då förordningen den 3 juni 1949 (nr 437) om bekämpande av hönstufus m. m. skall upphöra att gälla.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 2 november 1962.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Holmqvist, fråga om *ändrade bestämmelser för bekämpande av hönstufus* samt anför därvid följande.

I skrivelse den 11 oktober 1961 har veterinärstyrelsen föreslagit ändrade bestämmelser för bekämpande av hönstufus. Över förslaget har yttranden avgivits av riksrevisionsverket, lantbruksstyrelsen, kommerskollegium (som hört vissa handelskamrar), styrelsen för veterinärhögskolan (som hört högskolans lärarkollegium), statens veterinärmedicinska anstalt, Hushållningssällskapens förbund (som hört vissa hushållningssällskap), Sveriges lantbrukförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Sveriges fjäderfäavelsförening och Svenska ägghandelsförbundet.

Nuvarande bestämmelser

Enligt förordningen den 3 juni 1949 (nr 437) om bekämpande av hönstufus m. m. (ändrad 1959/331) äger veterinärstyrelsen anordna *frivilligt bekämpande* av hönstufus vid rikets avelshönsier. Efter veterinärstyrelsens medgivande må sådant bekämpande också inom visst område anordnas av hushållningssällskap (1 §). F. n. bedrivs det frivilliga bekämpandet i Gotlands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Värmlands och Kopparbergs län jämte Norrlandslänen av veterinärstyrelsen samt i övriga län av vederbörande hushållningssällskap.

Djurägare, som önskar ansluta sin besättning till det frivilliga hönstufusbekämpandet, skall avge förbindelse att under minst två år iaktta för bekämpandet meddelade bestämmelser och att erlægga föreskriven avgift. Inom ansluten besättning skall tas blodprov för serologisk undersökning och verkställas undersökning av djurkroppar. Ägare av besättning, där hönstufus förekommer, är skyldig att vidta nödiga åtgärder för att hämma sjukdomen och hindra dess spridning. Särskilt skall försiktighet iakttas vid för-

säljning av djur eller ägg, så att inte smittan sprids till besättning som är fri från sjukdomen (2—3 §§).

Under förutsättningar, som veterinärstyrelsen anger, må djurägare erhålla förklaring att hans besättning tills vidare skall anses fri från hönstyfus. Ägare av friförklarad besättning är skyldig att låta verkställa de undersökningar och underkasta besättningen den kontroll i övrigt som veterinärstyrelsen föreskriver. Bryter han mot föreskrifterna eller kan det eljest befaras att hönstyfus inkommit i besättningen, skall friförklaringen återkallas (4 §).

Rörande *annat bekämpande* än det frivilliga är stadgat att, om hönstyfus misstänks förekomma i besättning som inte är ansluten till det frivilliga bekämpandet, så får veterinärstyrelsen låta på statens bekostnad ta blodprov för serologisk undersökning. Blodprov får också eljest tas för uträddande av sjukdomens spridning inom landet. Framgår av blodprovundersökning att sjukdomen förekommer i viss besättning, äger veterinärstyrelsen under närmare angivna förutsättningar förordna om nedslaktning i nödig omfattning. För sålunda nedslaktade djur är ägaren berättigad till ersättning av statsmedel. Ersättningsbeloppet, som bestäms av veterinärstyrelsen, må inte sättas högre än 2 kr. 50 öre för varje djur (9—12 §§).

Överlåtelse av ägg, kycklingar eller höns under beteckning, som utsäger eller ger sken av att äggen eller djuren är fria från hönstyfus, får ej ske med mindre de härrör från friförklarad besättning (13 §).

Kungl. Maj:t äger besluta att förordningens bestämmelser även skall tillämpas på annan paratyfos hos fjäderfä än hönstyfus (15 §).

Veterinärstyrelsens skrivelse

Anslutningen till det frivilliga bekämpandet redovisas sålunda:

Vid utgången av år	Antalet besättningar	
	totalt	☒ därav smittade
1950	1 034	?
1955	1 203	24
1960	834	11

Antalet besättningar av nämnvärd storlek, från vilka försäljs avelsagg och avelsdjur men som inte är anslutna, uppgår f. n. till i runt tal 200. (Mot-svarande siffra var år 1955 ca 300.) Dessutom lär f. n. finnas omkring 25 icke anslutna kläckerier. Flertalet av de icke anslutna besättningarna synes höra till kategorien mindre och medelstora besättningar. Dock finns enstaka sådana besättningar med mer än 10 000 höns och med en försäljning överstigande 50 000 kycklingar årligen. Sammanlagt torde minst en miljon kycklingar årligen försälas från icke anslutna besättningar.

Synpunkter med anledning av bekämpningsresultatet. Då inga svårigheter tycks föreligga att finna köpare för djur från okontrollerade besättningar, är det förklarligt att många djurägare finner utgifterna för hönstyfus-

kontrollen onödiga, inte minst sedan en höjning av anslutningsavgifterna under senare tid måst vidtas. Att köparna i viss utsträckning kommit att fästa ringa avseende vid friförklaringsbeviset torde bl. a. sammanhånga med att många betraktat detsamma som en garanti för frihet från även andra hönssjukdomar än hönstyfus och därför blivit besvikna, om djur från friförklarad besättning sedermera visat tecken på t. ex. hönslamhet eller vitblodsjuka.

Det är inte möjligt att utan omfattande och relativt kostsamma undersökningar få en klar uppfattning om hönstyfusens utbredning inom landets bruksbesättningar. En del tecken — närmast fynd av sjukdomen i samband med hönsoabduktioner vid statens veterinärmedicinska anstalt och de lokala veterinärbakteriologiska laboratorierna — tyder på ökad frekvens under senare år. Det synes veterinärstyrelsen därför synnerligen angeläget att sjukdomsbekämpandet aktiveras, så att inte resultatet av de hittillsvarande åtgärderna går om intet. Mot bakgrunden av de goda resultat, som veterinärstyrelsen i regel kunnat registrera när det gäller bekämpandet av andra smittsamma husdjursjukdomar, måste det betraktas som otillfredsställande att sjukdomen hönstyfus, som under 30 år varit föremål för statliga bekämpningsåtgärder, ännu inte kommit under godtagbar kontroll. Enligt styrelsens uppfattning är detta så mycket mer beklagligt som denna sjukdom, vilken stundom åstadkommer betydande förluster, relativt lätt kan bekämpas och utrotas inom enskilda besättningar.

Fjäderfäskötseln karakteriseras av stor rörlighet med intensiv inköps- och försäljningsverksamhet, särskilt när det gäller avelsägg och avelskycklingar. Försäljningen härav är koncentrerad till ett relativt litet antal besättningar. Detta medför att en enda besättning, som är smittad av hönstyfus, kan ge upphov till stor smittspridning.

Förslag till ny uppläggning av bekämpandet. Veterinärstyrelsen förordar att yrkesmässig försäljning av levande hönsfåglar annorledes än för omedelbar nedslaktning och av ägg från dylika fåglar för kläckning inte skall få äga rum annat än från sådan besättning eller rörelse, som är underkastad hönstyfuskontroll och vars ägare erhållit veterinärstyrelsens försäljningslicens. Med yrkesmässig försäljning avser veterinärstyrelsen i detta sammanhang inte försäljning, som har ringa omfattning, t. ex. försäljning av enstaka fåglar från en jordbrukare till en annan. Med hönsfåglar avses inte blott tamhöns utan även kalkoner. Det hittillsvarande hönstyfusbekämpandet har i praktiken omfattat också dessa senare fåglar.

Vid bifall till förslaget synes åtskilliga av förordningens stadganden, som avser frivilligt bekämpande av sjukdomen, bli onödiga och kunna ersättas med bestämmelser om att besättning eller rörelse, vars ägare önskar försäljningslicens, skall stå under hönstyfuskontroll i den omfattning veterinärstyrelsen föreskriver. Denna kontroll bör beträffande avelsbesättningar i allt väsentligt fortgå efter samma riktlinjer som det nuvarande frivilliga bekämpandet. Detta tillgår så, att besättningarna undersöks medelst blodprov enligt snabbagglutinationsmetoden — vilken är den vanligast förekommande

— eller enligt röragglutinationsmetoden. Besättningar, vari infektionen inte påvisats, undersöks en gång om året eller, då det gäller besättningar som varit friförklarade minst fem år i följd, en gång vartannat år. Av sjukdomen smittade besättningar undersöks däremot som regel varje eller varannan månad intill dess sjukdomssymtomen upphört.

I fråga om kläckerirörelse bör kontrollen omfatta granskning av att sådana anteckningar förs, som föreskrivs i 6 § förordningen den 26 maj 1961 (nr 309) om bekämpande av salmonellainfektion hos djur m. m. Som villkor för försäljningslicens bör krävas att enligt dessa anteckningar inom rörelsen endast mottas ägg från besättningar vilka kan anses fria från hönstyfus. Granskningen bör utföras ett par gånger under varje kläckningssäsong. Därjämte synes ägg och nykläckta döda kycklingar böra stickprovsvis insändas för bakteriologisk undersökning. Kontrollen av rörelse, avseende återförsäljning av levande hönsfåglar annorledes än för omedelbar nedslaktning, bör i stort sett innebära att återförsäljare, som önskar försäljningslicens, skall föra löpande anteckningar utvisande från vilkas besättningar fåglarna inköps och till vilka de sedermera försäljs.

Efter tillkomsten av 1961 års förordning om bekämpande av salmonella-infektion synes någon bestämmelse inte längre erforderlig om möjlighet att tillämpa hönstyfusförordningen på annan paratyfos än hönstyfus.

En övergångstid av ett kalenderår efter det, varunder den nya förordningen utfärdats, synes veterinärstyrelsen påkallad.

Kostnadsfrågor. För undersökning av anslutna, icke friförklarade besättningar har hittills visst statsbidrag kunnat utgå. I regel har bidrag utgått till de två första undersökningarna i nyansluten besättning även om intet djur visat sig smittat. Bidrag till dylika undersökningar synes emellertid fortsättningsvis inte erforderliga. Däremot synes det oundgängligt att understöd kan ges till erforderliga undersökningar i smittade besättningar. För sanering av sådan besättning kan ett stort antal undersökningar erfordras under loppet av ett år, och det är inte rimligt att djurägaren skall ensam stå för den därmed förenade kostnaden. Inte heller synes det lämpligt att sådan kostnad får belasta övriga besättningar inom området, då avgifterna för kontrollen därigenom skulle bli högst varierande såväl inom olika områden som inom dessa från år till år. Under förutsättning av ett oförändrat statsbidrag om 15 öre för blodprov enligt snabbagglutinationsmetoden och 50 öre för blodprov enligt röragglutinationsmetoden torde belastningen på anslaget till förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar m. m. vid nu föreslagna begränsning av bidragen komma att understiga den nuvarande. Genom den reducering av smittspridningen som förväntas bli följden, därest ett försäljningsförbud av nyss antydd omfattning genomförs, torde bidragsbehovet till och med komma att efter ett par års tid praktiskt taget helt upphöra. F. n. uppgår djurägarnas avgifter till 20 öre för varje djur över sex månaders ålder i friförklarad besättning som blodprovundersökts under året, 5 öre för varje sådant djur i annan friförklarad besättning och 25 öre för varje sådant djur i icke friförklarad besättning. Vid nu föreslagna

ändring av statsbidragsgivningen kan en något förhöjd avgift bli aktuell i fråga om nyanslutna besättningar.

Med hänsyn till penningvärdets fall föreslås att gränsen för veterinärstyrelsens rätt att bestämma ersättning för djur, som nedslaktats enligt styrelsens förordnande, höjs från 2 kr. 50 öre till 4 kr. Djurägaren bör i fortsättningen få utan särskilt medgivande förfoga över nedslaktat djur.

Remissyttrandena

Veterinärstyrelsens förslag har i stort tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissinstanserna. *Veterinärhögskolans lärarkollegium* anför bl. a. följande.

Lärarkollegiet delar helt veterinärstyrelsens uppfattning, att tiden är inne för en skärpning av bestämmelserna angående bekämpandet av hönstypus. Vid tillkomsten av 1949 års förordning utgick man från att friförklaringsbevis skulle komma att innebära en garanti, som ur försäljningssynpunkt gynnsamt skulle kunna utnyttjas av de friförklarade avelshönserierna. Så torde också ha varit fallet under de första åren efter förordningens ikraftträdande, men av flera anledningar synes värdet av friförklaringsbevisen rent handelsmässigt sett ha sjunkit högst avsevärt under de senare åren, och det finns anledning anta att denna värdeminskning kan komma att fortsätta. I likhet med veterinärstyrelsen finner kollegiet det därför berättigat att gå in för en obligatorisk kontroll av handeln med livdjur och ägg för kläckning.

Hushållningssällskapens förbund anser att det bör uppdras åt länsveterinärerna att handlägga ärenden om försäljninglicens.

Handelskammaren i Gävle ifrågasätter, om inte den föreslagna övergångstiden är väl kort. De hönsrier, som hittills inte deltagit i bekämpandet, måste få tid att ansluta sig samt få sina besättningar undersökta och friskförklarade. En övergångstid av två år föreslås.

Riksförbundet Landsbygdens folk framhåller att den obligatoriska kontrollen kan komma att medföra ökade kostnader för avelsbesättningarna, kostnader som i sista hand torde komma att belasta äggproducenterna. Med hänsyn härtill och till det allmännas intresse av att sjukdomen i möjligaste mån utrotas anser förbundet statsbidragen böra avpassas så, att någon förhöjd avgift för de till kontrollen anslutna besättningarna inte behöver komma i fråga.

Sveriges fjäderfäavelsförening tillstyrker förslaget att höja maximiersättningen för nedslaktat djur till 4 kr. I fråga om särskilt värdefull avelsbesättning bör enligt föreningens mening högre belopp kunna bestämmas av Kungl. Maj:t.

Departementschefen

Enligt gällande förordning om bekämpande av hönstufus må djurägare, som ställer sin besättning under offentlig hönstufuskontroll, på vissa ytterligare villkor erhålla förklaring att besättningen tills vidare skall anses fri från hönstufus. Utan sådan förklaring får han inte överlåta ägg, kycklingar eller höns under beteckning som utsäger eller ger sken av att äggen eller djuren är fria från hönstufus. Dessa bestämmelser har i praktiken visat sig otillräckliga för att stimulera till önskvärd anslutning till hönstufuskontrollen. Det är svårt att fastställa sjukdomens utbredning. Vissa tecken tyder på ökad frekvens under senare år. Veterinärstyrelsen föreslår därför att bestämmelserna skärps. Förslaget har remissbehandlats och i allt väsentligt biträtts av de hörda organen. Även jag finner det befogat att införa nya regler i huvudsaklig överensstämmelse med veterinärstyrelsens förslag. I anslutning till ett därvid fogat författningsutkast har jag låtit inom jordbruksdepartementet upprätta förslag till ny *förordning om bekämpande av hönstufus*.

Vid utformningen av departementsförslaget har eftersträvat att i görlig mån ernå formell överensstämmelse med vissa nyare författningar på husdjurssjukdomarnas område, främst förordningen den 26 maj 1961 (nr 309) om bekämpande av salmonellainfektion hos djur m. m. I de fyra första paragraferna har upptagits bestämmelser motsvarande 9—12 §§ i den gällande hönstufusförordningen. Enligt veterinärstyrelsens hemställan har därvid maximiersättningen för tvångsslaktat djur höjts till fyra kronor. Att i förordningen, såsom föreslagits under remissbehandlingen, öppna möjlighet för Kungl. Maj:t att i särskilda fall bestämma ännu högre belopp synes mig inte vara påkallat. Som veterinärstyrelsen förordnat, bör ägaren få förfoga över nedslaktat djur. Uttrycklig bestämmelse härom torde inte erfordras.

Enligt 5 §, som motsvarar nuvarande 4 §, skall innehavare av tamhöns- eller kalkonbesättning äga under förutsättningar, som veterinärstyrelsen stadgar, erhålla styrelsens förklaring att besättningen tills vidare skall anses fri från hönstufus. Även återförsäljare av tamhöns och kalkoner — inbegripet kycklingar — eller av ägg från sådana djur samt innehavare av kläckeri skall under enahanda förutsättningar äga erhålla motsvarande förklaring beträffande sin rörelse. Erhålls förklaring enligt dessa bestämmelser, skall sökanden vara skyldig att följa de kontrollföreskrifter, som veterinärstyrelsen meddelar, samt vidkännas med kontrollen förenade kostnader. Åsidosätts dessa skyldigheter eller kan eljest befaras att hönstufus inkommit i besättningen eller rörelsen, må styrelsen återkalla förklaringen. Med anledning av Hushållningssällskapens förbunds hemställan har i 5 § slutligen stadgats att förklaring och återkallelse som avses i paragrafen må efter veterinärstyrelsens bemyndigande meddelas även av länsveterinär.

Den huvudsakliga nyheten innefattas i 6 §. Här stadgas förbud mot att yrkesmässigt utbjuda eller överlåta levande tamhöns eller kalkoner annorledes än för omedelbar nedslaktning samt tamhöns- eller kalkonägg för kläckning, med mindre djuren eller äggen härrör från besättning eller kläckningsanstalt för vilken gäller förklaring som avses i 5 §. Beträffande återförsäljare erfordras jämväl att sådan förklaring gäller för hans rörelse. — Enligt ett andra stycke i paragrafen skall veterinärstyrelsen äga medge undantag från bestämmelserna i första stycket. Denna dispensmöjlighet kan tänkas komma till användning bland annat i fall där ett hönseri, trots tillbörliga ansträngningar, inte lyckats vinna förklaring om frihet från hönstufus innan de nya bestämmelserna trätt i kraft.

Den i gällande förordning nyttjade benämningen »friförklaring» har enligt veterinärstyrelsen visat sig ägnad att vilseleda allmänheten; man har trots att förklaringen inneburit garanti för frihet från sjukdomar överhuvudtaget. Benämningen bör därför undvikas i fortsättningen. Att på sätt föreslagits ersätta densamma med »försäljningslicens» synes mig dock inte innebära någon vinning.

I 7 §, som motsvarar nuvarande 14 §, får Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, veterinärstyrelsen befogenhet att utfärda erforderliga tillämpningsföreskrifter. I 8 § slutligen ges straffbestämmelser i nära anslutning till salmonellaförordningen.

Den nya förordningen bör lämpligen träda i kraft vid budgetårsskiftet den 1 juli 1964.

Föredraganden hemställer härefter att förslaget till ny förordning om bekämpande av hönstufus måtte föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Raimond Kolk